

Via status quo

Nenad Jelesijević

Deset let projekta Via Negativa, ki ruši meje med politiko in teatrom

Kdor-ne-skače-ni-Slovinc situacija v predstavi To je šele začetek

© Marcandrea

Je kozarec napol prazen ali napol poln? Ste za pesimistično ali optimistično varianto? Za Via Negativo, ki »igra z realnim«, sta obe možnosti odprti. Kot pravijo njeni člani, »je pomembno, da ti veš, kar vemo mi, in da mi vemo, kar veš ti. To je igra, v kateri je prvo pravilo: nikoli ne pozabi, da igramo igro.«

Via Negativa je mednarodni projekt sodobne scenske umetnosti, ki si ga je leta 2002 zamislil gledališki režiser Bojan Jablanovec. Zasnoval ga je kot kolektiv odprtega tipa, saj drugače od drugih gledaliških skupin spodbuja pretok ustvarjalcev. Ime, ki jih združuje, izhaja iz negativne teologije – utemeljitve pojma boga z razlago tega, kar bog ni – ter iz Grotowskega, ki je predlagal tehniko urjenja igralca, s katero naj bi ta predvsem odkrival in premagoval ovire, ki mu preprečujejo, da bi dosegel psihofizično skladnost.

A to nikakor ne pomeni, da so članice in člani kolektiva osredotočeni na igralske veščine. Zanima jih predvsem razmerje med gledalci in izvajalci v realnem času in prostoru. Ta prostor pa ni nujno odrski, saj se formalno gibljejo med teatrom, plesom, radikalnimi telesnimi praksami, videom in galerijskimi projekti. Pri tem so njihovo prevladujoče vodilo ekscesi, ki se kažejo tudi v obliki golote, šoka, krvi, znoja ali urina na sceni. Toda namen takšne provokacije ni zbujanje medijske pozornosti, temveč odpiranje vpogleda v perverzni položaj – igralca in tudi gledalca – v sodobni kulturni industriji. Out, Reflektor name, Incasso in Še je le nekaj predstav Vie Negative, ki odločno prelamljajo s politično korektnostjo umetnosti. Če pa vas zanima uprizarjanje in imate scenske izkušnje, vam VN Lab ponuja tudi možnost usposabljanja in ukvarjanja z lastnim performansom pod kreativnim vodstvom Bojana Jablanovca ter performerjev Katarine Stegnar in Grege Zorca.

Odnos z gledalci, ki ga skupina gradi med performansi, pa tudi same izrazito telesno (in multimedijsko) naravnane izvedbe vzpostavljajo specifične možnosti za politiko v umetnosti in tudi onkraj nje. Njihov najnovejši takšen poskus je performans To je šele začetek, ki razkriva, kako srečni smo, da živimo v demokraciji. Premiera je bila na dan prvega kroga nedavnih predsedniških volitev, v javnem vabilu pa so takole izrazili svojo privrženost instituciji predsednika: »Dragi Gospod Predsednik, mi ne sprašujemo, kdo si ... Ti si naš in mi smo tvoji. Brez rezerve. Na živo in mrtvo.«

Na živo in mrtvo je šlo tudi v performansu. Videli smo abstraktno volilno telo, pripravljeno na skok iz preteklosti v prihodnost, ki se je počasi, a neustavljivo talilo iz svoje pravne abstrakcije v kruto resničnost. Volilno telo, sestavljeno iz nastopajočih, je izvrševalo nemogoče naloge, v resnici pa je bilo videti odvečno in ohromljeno. Začelo se je udarno: prvi performer je v naglici priskakljal na oder, s širokim, vendar nekako zamrznjenim nasmehom na obrazu. Njegovi skoki so bili ponavljajoči se, ritmični, skorajda evforični. Dogajanje se je stopnjevalo, saj je vsak naslednji nastopajoči to početje ponovil ter nadaljeval z energičnimi skoki, ki so trajali v nedogled. Ta situacija kdor-ne-skače-ni-Slovenec je bila nekakšna neskončna podlaga za vse dogajanje na odru. Prvi stavek, ki ga je po dolgem skakanju izgovoril eden od performerjev, se je slišal preroško: »To je šele začetek.«

In kmalu po premieri te predstave so se po Sloveniji zvrstile ulične demonstracije. V Ljubljani je eden izmed protestov potekal dan po volitvah. Za enega najpopularnejših protestnih vzklikov je obveljal »Kdor ne skače, je za vlado«, ki ga je spremljalo poskakovanje množice ...

Svojevrsten teater, ki pravkar poteka na naših ulicah, ubira marsikatero osvobajajočo pot. Strastno se artikulirajo želje in politične zahteve prekarcev. In to, da so ljudje svoja telesa zastavili v kolektivnem gibanju, v uporuh, v procesu, spominja na imaginarij Vie Negative. Politični performans torej brez težav poteka tudi na ulici, ne da bi bila njegova koreografija zrežirana. Njegovi »igralci«, občani protestniki, izhajajo iz svojih frustracij in statusa quo, ki zaznamuje sedanjo krizo v državi. Meje med teatrom in t. i. resničnim življenjem so se spet izkazale za umetne. Hkrati farsa predstavniškega sistema vse bolj prihaja v ospredje kot resen družbeni problem.

A to je, kot rečeno, šele začetek. Via Negativa bo te dni z odprtjem retrospektivne videoinstalacije, predstavitev knjige in performansom Tihožitje proslavila zelo produktivno obletnico svojega delovanja, skok v prihodnost pa bo nadaljevala z žurom z glasbo iz svojih številnih performansov. Peli vam bodo sami performerke in performerji, ki jim igrivi humor nikakor ni tuj!

Performans:

10 let Vie Negative

Kaj: dogodka Tega nihče ne bi smel videti in Tega nihče ne bi smel slišati

Kje: Moderna galerija, Ljubljana

Kdaj: 14. in 15. decembra 2012